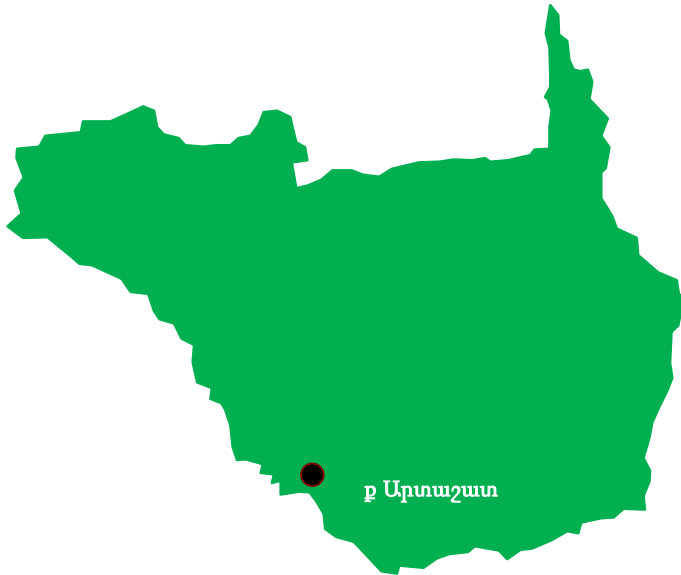

**ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

- Մարզկենտրոնը՝*
ք. Արտաշատ
- Տարածաշրջանները՝*
Արարատ
Արտաշատ
Մասիս
- Քաղաքները՝*
Արտաշատ
Մասիս
Արարատ
Վեդի

Տարածքը	2 090 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	7.0%
Համայնքներ, 2017թ. տարեսկզբի դրությամբ	95
Քաղաքներ	4
Գյուղեր	95
Բնակչության թվաքանակը 2017թ. տարեսկզբի դրությամբ	257.8 հազ. մարդ
<i>այդ թվում՝</i>	
քաղաքային	72.4 հազ. մարդ
գյուղական	185.4 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	8.7 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	28.1 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	156 623.3 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	25 160.6 հա

Մարզի տարածքում է գտնվում Խոսրովի պետական արգելոցը (ծովի մակերևույթից 1 600 - 2 300 մ բարձրության վրա):

ՀՀ Արարատի մարզը հանրապետության տնտեսապես զարգացած մարզերից է:

Մարզի տարածքով է անցնում հանրապետական նշանակության Երևան-Երասխ-Արցախ ավտոմայրուղին և Երևան-Երասխ երկաթուղին:

2017թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատ-վածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 12.4 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 13.7 %,
- շինարարություն՝ 7.6 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 3.3 %,
- ծառայություններ՝ 1.6 %:

Տնտեսության հիմքը գյուղատնտեսությունն է: Այն հիմնականում մասնագիտացած է խաղողագործության, պտղաբուծության և բանջարաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ներառյալ՝ խմիչքների, արտադրություններն են և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը:

Մարզի բազմաճյուղ արդյունաբերության հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ երեք ճյուղերը.

- ա) սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրություն (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ավլոհոլային խմիչքների արտադրություն),
- բ) ծխախոտի արտադրություն (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա),
- գ) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ասբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

Արտաշատ քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 19.8 հազ. բնակիչ) մարզկենտրոնն է: Քաղաքը գտնվում է Երևանից 30 կմ հեռավորության վրա (հայոց պատմական մայրաքաղաք Արտաշատից 10 կմ հյուսիս-արևմուտք), զբաղեցնում է 800 հա տարածություն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ հատկապես առանձնանում են սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունը (մրգի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ավլոհոլային խմիչքների), ինչպես նաև ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրությունը (կղմինդրի, աղուսի և թրծված կավից շինարարական արտադրատեսակների, բնական քարերից երեսպատման նյութերի արտադրությունը):

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը բուսաբուծությունն է:

Արարատ քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 20.4 հազ. մարդ) գտնվում է Երևանից 47 կմ հեռավորության վրա, հիմնադրվել է 1936թ.: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ իր գերակշիռ տեղն ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ցեմենտի, կրի և ասբոցեմենտային իրերի արտադրությունը):

Վեդի քաղաքը (2018թ. տարեսկզբին՝ 11.7 հազ. մարդ) գտնվում է Վեդի գետի աջ ափին, Երևանից 48 կմ հեռավորության վրա: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որում կարևոր տեղ է զբաղեցնում բնական քարերից երեսպատման նյութերի,

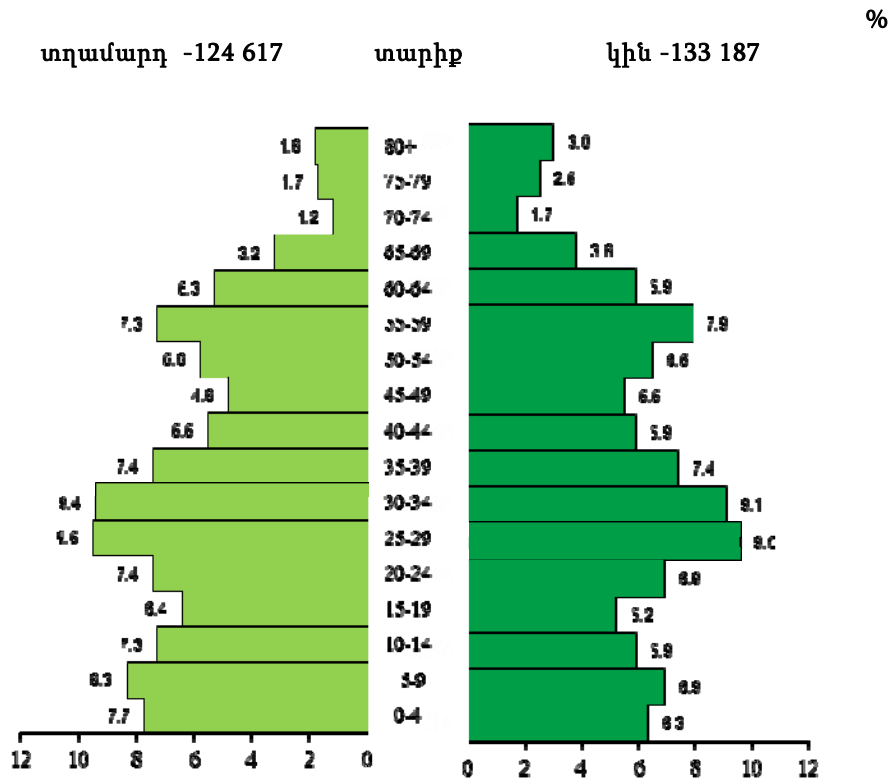
Էլեկտրական և հսկիչ սարքերի ու սարքավորումների, պլաստմասաներից պատրաստվող շինարարական իրերի արտադրությունը:

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը դաշտավարությունն է:

Մասիս քաղաքը (2018թ. տարեկգրին՝ 20.5 հազ. մարդ) գտնվում է Հրազդան գետի ձախ ափին, Երևանից 14 կմ հեռավորության վրա: Խոշոր երկաթուղային ապրանքային կայան է, որն ունի միջմարզային նշանակություն և սպասարկում է Երևան քաղաքին:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում սննդամթերքի արտադրությունը (մրգերի և բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում), թղթից և ստվարաթղթից արտադրատեսակների արտադրություն և ծխախոտի ապրանքների արտադրությունը (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա):

ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ, 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2013	2014	2015	2016	2017
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 172	1 184	1 446	1 557	1 623
<i>այդ թվում՝</i>					
խանութներ	1 027	1 037	1 272	1 381	1 449
կրպակներ	77	75	78	76	75
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1
սպառողական ապրանքների շուկաներ	3	3	4	4	4
առևտրի այլ օբյեկտներ	64	68	91	95	94

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2013	2014	2015	2016	2017
Պետական նախադպրոցական	75	77	77	78	80
Պետական հանրակրթական	112	112	112	112	112
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	22	23	22	21	21
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	1	1	1	1	1
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	4	4	4	4	4

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ*
Արտաշատ	19 802
Մասիս	20 512
Արարատ	20 395
Վեդի	11 675

ԳՅՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
Արտաշատի տարածաշրջան		
1	Աբովյան	1 387
2	Ագատավան	2 905
3	Այգեգարդ	2 949
4	Այգեպատ	1 500
5	Այգեստան	2 434
6	Արաքսավան	846
7	Արևշատ	2 290

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
8	Բերդիկ	853
9	Բերքանուշ	1 857
10	Բաղրամյան	1 838
11	Բարձրաշեն	1 620
12	Բյուրական	1 281
13	Բուրաստան	1 923
14	Գետազատ	2 001
15	Դայար	2 459
16	Դեղձուտ	973
17	Դիմիտրով	1 294
18	Դիտակ	693
19	Դվին	2 866
20	Ոստան	2 893
21	Զրաշեն	1 694
22	Կաքավաբերդ	-
23	Հովտաշեն	1 110
24	Հնաբերդ	628
25	Լանջազատ	1 427
26	Վերին Դվին	1 870
27	Վերին Արտաշատ	3 925
28	Վարդաշեն	515
29	Կանաչուտ	1 269
30	Մասիս	1 417
31	Քաղցրաշեն	3 066
32	Մխչյան	4 943
33	Մրգավետ	2 401
34	Մրգավան	1 758
35	Մրգանուշ	1 197
36	Շահումյան	4 157
37	Նարեկ	1 233
38	Նորաշեն	3 548
39	Նշավան	1 485
Արարատի տարածաշրջան		
1	Ավշար	5 162
2	Արալեզ	2 515
3	Արարատ	8 391
4	Արմաշ	2 610
5	Այգավան	4 256
6	Գինեվետ	669
7	Գոռավան	2 610
8	Դաշտաքար	561
9	Երասխ	892
10	Եղեգնավան	1 441
11	Զանգակատուն	1 166
12	Շաղափ	910
13	Ոսկետափ	5 032
14	Պարույր Սևակ	476
15	Ուրցալանջ	155
16	Ուրցաձոր	3 143
17	Լանջառ	223
18	Լանջանիստ	120
19	Լուսառատ	2 665
20	Լուսաշող	655

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2018թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ**
21	Նոյակերտ	1 907
22	Նոր կյանք	2 609
23	Նոր ուղի	883
24	Սուրենավան	2 509
25	Սիսավան	2 191
26	Տափերական	4 000
27	Տիգրանաշեն	155
28	Վարդաշատ	181
29	Վանաշեն	2 590
30	Փոքր Վեդի	3 261
Մասիսի տարածաշրջան		
1	Ազատաշեն	725
2	Այնթափ	9 487
3	Արբաթ	1 857
4	Արգավանդ	1 871
5	Արևաբույր	1 270
6	Գեղանիստ	2 900
7	Գետափնյա	1 456
8	Դաշտավան	2 174
9	Դարակերտ	2 744
10	Դարբնիկ	1 259
11	Զորակ	1 963
12	Խաչիառ	2 014
13	Հայանիստ	2 347
14	Հովտաշատ	3 979
15	Ղուկասավան	1 897
16	Մարմարաշեն	3 471
17	Նիգամի	1 218
18	Նորաբաց	2 452
19	Նորամարգ	2 045
20	Նոր Խարբերդ	7 161
21	Նոր Կյուրին	1 072
22	Ջրահովիտ	1 119
23	Ռանչպար	1 201
24	Սայաթ –Նովա	2 170
25	Սիս	1 465
26	Սիփանիկ	560

Ծանոթություն՝

* ՀՀ Արարատի մարզի քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

** ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 955 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2018թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +12.2%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

**ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՄՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2017թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 161	4 839
Ծնվածներ, մարդ	128	61	67
Մահացածներ, մարդ	87	43	44
Ամուսնություններ	50	X	X
Ամուսնալուծություններ	10	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	33.6	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	252	122	130
հանրակրթական	1 290	612	678
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	127	85	42
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	12	4	8
միջին մասնագիտական	47	24	23
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	36 129	...	...
Մարզիկներ, մարդ	50	2	48
Զբաղվածներ, մարդ	4 413	2 072	2 341
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	1	1	0.0
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	-
գիտության թեկնածուներ	0.0	0.0	0.0
ուսուցիչներ	121	106	15
բժիշկներ	17	...	...
միջին բուժանձնակազմ	36	...	...
Գործազուրկներ, մարդ	441	203	238
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 363	804	559
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	312	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	11085	...	...
թատրոն	712	...	...
համերգ	-	-	-
թանգարան	732	...	...
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	47	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	27	X	X
միջին ծանրության	14	X	X
ծանր	6	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: